

En kjærlighetshistorie.

Fra skuddet på Blasieholmen i Stockholm til mausoleet i Trondheimsfjorden:
Om en statsministers selvmord og en pikes kjærlighet.

En ukjent historie, fra storpolitikken og dernest
bortenfor - og ovenfor - denne, fortalt av

O. HENRIK AKELEYE BRAASTAD

Den 15de juni 1888 ble den norsk-svenske unionen rystet ved at Norges statsminister i Stockholm, Ole Richter, begikk selvmord på sitt kontor på det norske s.k. Ministerhotellet i den svenske hovedstaden. Den direkte foranledningen var at Bjørnstjerne Bjørnson i en tale og så i VG noen dager tidligere hadde påstått at Richter i et tidligere fortrolig brev til ham hadde tilkjennegjort at statsministeren Johan Sverdrup hadde løyet om sin kjennedom om en kontroversiell underhåndsavtale mellom Kongen og den norske- og svenske regjeringen om Norges rett til likeverdig innflytelse i utenrikssaker og til en norskfødt utenriksminister i unionen. - Dette var en av unionsstridens aller heteste temaer

Richter skjøt seg med et pistolskudd gjennom munnen, 59 år gammel. 3 måneder tidligere var den 59-årige Richter blitt forlovet med en 25 år gammel pike, Ebba Astrup. Dette er den første historien.

Ti år etterpå skrev Bjørnstjerne Bjørnson dramaet "Paul Lange og Tora Parsberg", der han bringer saken og statsministeren og hans unge forlovede til teateret som drama, B.B. forsøker å nøytralisere, nedtone sitt ansvar. Dette er den andre historien.

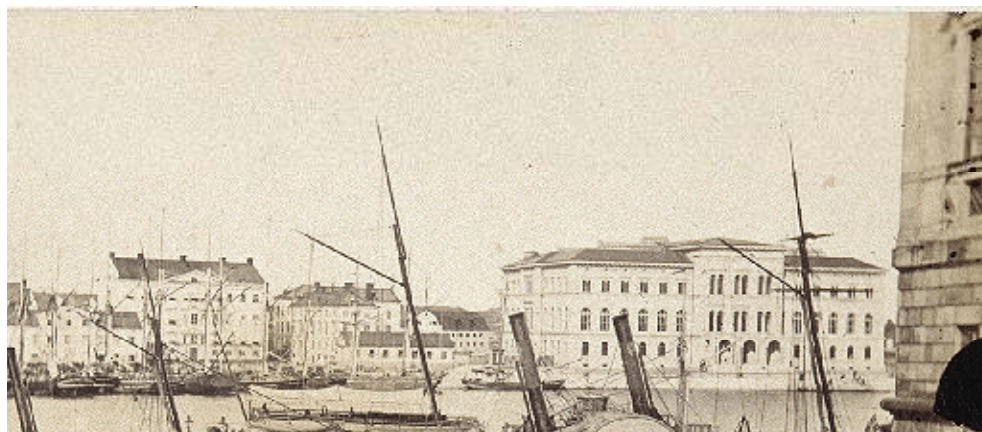
Men saken er ikke slutt! Gjennom nærmere seks tiår ruller dramaet videre, med den gjenværende Ebba Astrup som regissør, frem til det hele avsluttes i et mausoleum på en halvøy i Trondheimsfjorden våren 1946. Dette er den tredje, den ukjente historien – den tilhører de største kjærlighetshistorier.

1888: Skuddet, selvmordet.

Sjefen på Ministerhotellet i Stockholm sov nå dårlig om natten og han hadde voldsom hodepine. "Richter er i et forferdelig humør, går opp og ned på gulvet, vrir sine hender og gråter", skrev en funksjonær ved statsrådsavdelingen i sin dagbok.

13. juni: "Jeg er som et vissent trær, jeg er ferdig med livet og ser tilbake på et forspildt liv", sa Richter til venner som hadde stukket innom ham på Ministerhotellet.

Figur 1 Blasieholmen juleaften 1865 sett fra Stockholms Slott;
Ministerhotellet ses tilbaketrullet til venstre for Nationalmuseet, over seilskuten midt i bildet.

15de juni: Tjeneren som er inne hos ham om morgenen merker ikke noe som skulle tyde på at noe alvorlig er nært forestående. Klokken 9 skal Richter normalt komme ned til frokost, men ingen er urolig over at han ikke kommer presis. De har dessuten hørt at den avskjedigede statsministeren rører på seg i tredje etasje. Noen skal også ha sett at han hadde vært ute og gått sin faste morgentur på Skeppsholmen. Været er nesten helt klart, og gradestokken viser 10 plussgrader.

¹ Denne lille historien har fengslet meg siden jeg første gang hørte om Ebba Astrup og Ole Richter. Interessen ble skjerpet ved møte med gårdbruker Kjell Rostad, Dokka, som selv er overmåte grepet av historien og hadde samlet dokumentasjon om Richter, og om Ebbas endelikt på Rostad gård. Inspirert har jeg også vært av treforedlingsnestoren Claus Jan Korens beretninger om Hans Rasmus Astrups svenske industrieventyr. Siden har de to historier vært med meg ved vandringar på Blasieholmen i Stockholm, og ved møter i Det norske Vitenskapsakademi i Oslo, der lille Ebba med broren har sin skulptur. På ny har den dukket opp ved markeringsåret 2005 og interessen for livet på det norske Ministerhotellet i Stockholm. Jeg kjenner endog nå levende personer som i sin barndom har bodd i Ministerhotellet! Da jeg har merket meg at den senere historien har vært ukjent for de fleste har jeg simpelthen satt meg ned for å samle og skrive ut noen antegnelser. Dette bl.a. i stor tro på kjærligheten. Forfatteren har ellers sin yrkeshistorie i nasjonal og internasjonal forskningspolitikk og forskningsøkonomi; men har de siste år i artikler, bøker og foredrag levert bidrag omkring unionstidens forhold, i tilknytning til 2005-markeringen og fremfor alt omkring den svenske forfatteren og lyrikeren Gustaf Fröding, og om hans ukjente forfatterskap og liv i Norge.

Minuttene på frokostrommet blir imidlertid mange og etter hvert lange. Trolig ikke så lenge etter at klokken har passert 10, er Richters søster blitt så bekymret at hun går opp til statsministerkontoret.

Julie Richter finner broren død. Alene i sin siste tunge stund skjøt han seg gjennom munnen og døde momentant da skuddet gikk ut igjennom venstre tinning. Hva som utløste den fortvilte handlingen vet ingen. - Et uryddig skrivebord og en halvrukt sigar forteller at han aldri klarte å bli helt ferdig med det norske Ministerhotellet i Stockholm.

Figur 2 "Pechlinska Palatset" – Ministerhotellet – sett fra Stockholms Strøm. På baksiden (mot Nybroviken) gikk to fløybygninger ut fra bygningskroppen

Ole Jørgensen Richter blir båret ut av statsministerens kontor. Blodflekken på teppet skulle forfølge mange resten av livet. *"Den norske Parlamentarismens tidligste Talsmann, blev den første parlamentariske Statsminister i Stockholm, og han kom ikke levende ud af Statsministerhotellet der"*, skrev VG 16. juli. Etter VG-saken i slutten av mai, Bjørnstjerne Bjørnsons oppspill, hadde en rystet Richter uttalt at *"dette er mord"* og *"B.B. har myrdet meg på min egen fødselsdag"*.

"- efter Richter-tragedien i juni 1888, bredte der sig en uhyggefølelse som nutiden vil ha vanskelig for å forstå", skriver historikeren Olaf Gjerløw i sin Norgeshistorie i 1935. Kong Oscar II var ikke i tvil om hvem som hadde hovedansvaret:

"Den som på sitt samvete har, och till sitt livs slut måste bära, skulden för Ole Richters mord, det är Bjørnstjerne Bjørnson, han och ingen annan! Han står skyldig inför Gud, och skall och stå skyldig inför historien!",

mente kongen. Statsministeren har trosset Gud ved å ta sitt eget liv. I Trondheim er Nidarosbiskopen, Laache forbeholden til å gi ham plass i vigslet jord, om enn på Richters egen grunn. Den 59 år gamle statsministerens 25-årige forlovede Ebba Astrup er på Kviltorp ved Fannestranden på Møre, når Richter begår selvmord. Han har villet ha

henne hos seg i Stockholm straks etter avskjedigelsen i slutten av mai, men hennes foreldre har begge sagt nei. - Hun skal senere gjentatt ha sagt til flere at hadde hun fått reise til Stockholm så hadde det ikke gått slik med Richter.

En stor, ulovlig begravelse - for de vantro?

En Dagbladjournalist beretter om Richters begravelse: Alle var sjokkerte. En junikveld kom båten med hans lik til Sundnes kai på Inderøya i Trondheimsfjorden, få visste det, få var der. Mann gikk av huse ved begravelsen, den store gårdsplassen på Rostad var svart av folk, forteller han.

Statsråd Sofus Arctander holder Tale, *"En av Norges beste sønner har gått bort", sa Arctander*

Kisten plasseres inne i mausoleet. Hele den mektige sørgeskaren defilerer forbi.

Men tilstede er en 25 år gammel svensktalende pike, forloveden Ebba Astrup. Det er for første gang hun er der, på Rostad, hans familiegård. Hun har reiste dit mot sin fars vilje. Hun overværer begravelsen fra et vindu, til tider halvt skjult bak gardinen. Hun har tårer i øynene, men er rank og behersket.

Og rundt 1000-1500 personer deltar i begravelsen og ved jordfestelsen i gravhaugen på Rostad på nord-trønderske Inderøy den 27de juli. Det er 200-300 kranser, fra Stockholm, Kristiania, Trondheim og fra Inderøya.

Figur 3 Begravelsen på Rostad - "svart med folk" - folket!

Gravhaugen på Rostad, fra før kalt Storhaugen, er med krypten og obeliskens vigslet (1886) da Richters hustru er jordfestet der, men den som skal begraves nå har trosset skaperverket og Gud ved selv å ta det liv han har fått seg gitt.

Sognepræsten i Inderøy, Albert Lange taler ved Statsminister Richters begravelse, mot instruks, uten klarsignal fra Amtmann eller biskop som forutsatt. Biskop N.J. Laache i Nidaros vil ikke at det skal holdes tale!

Albert Lange forretter og holder en stor tale, senere trykket i Lutherske Kirketidende 1888. Lange er grundtvigianer, han refererer i talen til den første martyr, Stefanus, som blir steinet og som ser Gud som i et syn. På Richters kontorpult i Ministerhotellet lå det igjen et papir der det sto "Jeg tror på Guds Forbarmelse, selv i Fortvilelsens mørke Nat", Lange refererer dette. Døm ikke, det skal Gud gjøre, sier Lange.

Biskopen spør umiddelbart etter begravelsen om Langes "opptreden".

"Dette har bedrøvet Mange og givet Vantroen Anledning...", skriver Nidarosbispens. "Sognepresten burde helst ingen tale holdt, En kiste med Liget af en Mand som efter overlæg selv har endt sitt Liv, men hvorpaa Man dog har sat

Verset; "Jeg ved mig en Sövn i Jesu navn", burde helst ha bragt Guds Ords tjener til Taushed", skriver Laache. Biskopen er imot liknelsen med Stafanus.

Laache ber gjennom prosten om å bli detaljert orientert om Langes fulle tekst, hans anvendelse av salmer og øvrige liturgi og opptreden ved begravelse og jordfestelse – biskopen ber Lange om å styrke sin hjemmel for sin "opptreden", tilstedeværelse!

Dette skjer i en omfattende korrespondanse mellom biskop, prost og sogneprest 1888 ut. – omfattende korrespondanse.

Ebba skriver til Ludvig Daae umiddelbart etter begravelsen: *"Hvis de ennå har et lite hjørne av det store tomrom han etterlot seg i Deres hjerte – oh så gi meg det - ikke fordi jeg fortjener det, men fordi jeg vel behøver det"*

Men Ebba – forteller hun senere – har nå, 26 år gammel, bestemt seg for at hun ikke skulle gifte seg, men være trofast mot ham, det skulle vare i grenseløs beundring og svermerisk kjærlighet for resten av livet.

Verken Sverdrup-regjeringen eller Stortinget var offisielt representert ved begravelsen. Kong Oscar II så seg heller ikke i stand til å sende en siste blomsterhilsen til sin norske statsminister i Stockholm gjennom nesten fire år. - Det går ut en instruks om at offentlige tjenestemenn bør utebli. Statsministerens begravelse skjer i fravær av så vel amtmann som sorenskriver, fogd, lensmann.

Figur 4 Richters opprinnelige gravhaug på Rostad Gård, med obelisk, tidligere lokalt kjent som Storhaugen, en gravhaug fra vikingtiden

Men gammelpresten på Inderøy, Albert Lange, har altså gått biskopen imot, i den lange og gjenkommende korrespondanse mellom presten og hans overordnede.

blir de ikke enige. *"Det lader til å være en meget bedrøvelig sak",* skriver Lange, *"jeg har bedrøvet biskopen og biskopen har sanderlig bedrøvet meg; og hvem av oss i denne sak har bedrøvet Gud mest, derom får Han dømme, - for derom bliver biskopen og jeg ikke enige".*

Ebba skriver noen få år senere: *"Vi ha' varit i kyrkan och hört Lange igen; det är en vacker och genomfin gammal man och inte en riktigt vanlig prest heller, tror jag."*

Ole Jørgensen Richter: Veien til statsministerembetet.

Den døde statsministeren blir 59 år. Han er født i 1829, studerte i England midt i 1850-årene.

Han er jurist og kom i Stortinget i starten av 60-årene. Statsminister ved

Figur 5 Verdensmann, på vei oppover

statsrådsavdelingen i Stockholm hadde han blitt i 1884. Sammen med Johan Sverdrup frontet Ole Richter Venstre i kampen for parlamentarismen.

I England hadde han funnet sin hustru, Charlotte Wakeford Attree. Men hun er egentlig nummer to, fra før har han vært forlovet med hennes søster, Susan, men hun, søsteren, dør bare et år etter forlovelsen og mens Richter er tilbake i Norge. I Trondheim får Richter laget en obelisk til sin forlovedes grav, teksten på tre sider, fra Lukas 8.52: *"Hun er ikke død, men sover, fra Salomos Høysang "Kjærlighet er sterk som Døden" og "Mitt håp er at vi skal gjenforenes på oppstandelsens dag"*. I en stor konvolutt gjemmer han brevene mellom dem. "Min sorg til døden. Fra utlandet", står det utenpå konvolutten. Nå går det mange år før han er tilbake i England, beser graven og treffer søsteren, Charlotte. Etter kort tid gifter de seg, på familiegodset Bishearne i Hampshire.

Figur 6 Ole Jørgensen Richter med hustru Charlotte f. Wakeford Attree, – godseierdatteren fra Hampshire

Senere, igjen fra slutten av 1870-årene hadde han virket som svensk-norsk generalkonsul i London. I 1881 er Ebba Astrup i London, hun er nå 18 år og der, hos generalkonsulen, møter hun ham for første gang.

"Han är ej endast en perfekt gentleman, men även en betydande personlighet", skriver hun hjem til faren i Stockholm. Hun deltar nå på nyttårsballet i generalkonsulens residens.

Richter lever tilbake i Norge et stort liv som stortingsmann hjemme på et opprustet Rostad, som den fineste, elskverdige vert.

Han bygger en høyloftet festsal, trappehall og kamin. På den nye stilriktige inngangsdøren skriver han R 1887.

Naboene listet seg bort til vinduene for å se Richters fester, det hender endog at de bys på øl ute på plenen.

Figur 7 Richters nye festsal på Rostad, fin de siècle - champagne, dans.

Han er ytterst korrekt med etikette. I Oslo er hans selskaper ekstraordinært fornemme, overfløydige – og altfor kostbare. Det er en beleven verdensmann som sjarmerer gjestene, hans taler er beundret viden om. Han elsker fest og glade mennesker. Og Ole Richter er en meget vakker mann, med et staselig og regelmessig ansikt.

Han er strebersk og ærekjær, men samtidig nærtakende, ømskinnet. Han er et følelsesmenneske, labil, nervøs.

Charlotte Wakeford Richter, hustruen, får ikke fotfeste i Norge, misliker naturen, klimaet. Lærer ikke språket, kjenner seg utenfor og miskjent. Hun har problemer med det enkle bondemiljøet på Rostad og Inderøya – i utkant av sivilisasjon og dannet omgang. En stasdame, som ikke vet hvor gårdens mange nøkler hører hjemme. Hun vil være myndig, men kommer ikke overens med familien Richter på gården – et dårlig forhold. Hun er revmatisk, har dårlig helse. Det er

Figur 8 Hans exellence statsministeren.

pengestrød, tretter. Mye alkohol blir det, nervene er på høykant. Hun er irritabel og uberegnelig – det blir mange ubehagelige opptrinn.

"What makes hell", skriver hennes mann – "I ditt nærvær kan ikke noe av det gode i meg bestå og gro....."

De er barnløse, det er store friksjoner imellom dem. Hun klager og er sykkelig.

Statsministerens hustru dør i Stockholm i 1885. I 1886 får Richter ved Kongelig Resolusjon rett til å oppføre et mausoleum på sin gård, Rostad på Inderøya i Trondheimsfjorden.

Men nå er han alene, 55 år gammel.

Piken

Ebba Mortine Marie Augusta Astrup fødes i 1863. I Barcelona, der faren, Hans Rasmus Astrup, driver forretninger – store. Faren, Hans Rasmus, er fra Romsdalen. Moren, Augusta, er svensk, født Lindqvist. Fra vanlige svenske kår, men overmåte vakker.

Ett år gammel er Ebba når familien flytter til Sverige. Faren etablerer stor virksomhet og fremstår som en skogsindustriell entreprenør i sin tid, i Älvkarleby og i Skutskär ved Dalaälvens utløp gjøres store moderne industri- og transportanlegg, samfunnsbyggeri er det. Det kjøpes og selges skog i et format som synes på Europakartet.

Fig 8b Søster og bror Ebbe Astrup, marmorskulptur i Vitenskapsakademiets blomsterværelse.

Den elskede faren

Ebba Astrup er sin fars første barn. Fødsel og barsel i Barcelona er overmåte forberedt og organisert – til store kostnader for faren under datidens varierende vilkår for den gang alltid usikre barnefødsler.

Fra hennes tidligste år skriver de til hverandre, faren og hans eldste barn og datter. Han deler alle sine mest personlige forhold, tvil, tro, problemer og

utfordringer med henne, sine forretningshemmeligheter, storpolitiske overveielser, referater fra de innerste politiske gemakker - helt fra hennes unge år og hele tiden fremover. Den som leser brevene i dag og korrigerer for erkjennelsen av hvordan relasjoner mellom barn og foreldre var annerledes for drøye hundre år tilbake må undres - veldig - over åpenheten og nærheten mellom de to.

Figur 9 Statsraad Hans Rasmus Astrup: Fra Molde via Kristiansund, Barcelona og Stockholm tilbake til Kristiania

Samtidig, helt fra starten av er Astrupbarna oppdratt til nøysomhet, sparsomhet, beskjedenhet. Grøt + melk, varm på kvelden, kald dagen etterpå.

Lille Ebba og småsøsken er for seg selv, de er inne hos foreldrene en gang om dagen - etter middagen. Slik var idealet den gang.

Men, senere, rider og maler de i Stockholm. Koser seg også, mandler og rosiner på rist, cognac over - spiser brente mandler.

Faren vil at også kvinner skal utdanning, yrke, de skal ha et bergningsmotiv for sin lesning, leve økonomisk.

Venstremannen Astrup er for kvinnelig stemmerett – Ebba er mer tvilende!

Han tømmer selv sitt vaskevann i toalettbøtten, vil ikke at kvinnene skal gjøre det.

I det hele er det mye tvisyn i Hans Rasmus politiske stil og levemåte, politisk ender han som partiløs Stortingsrepresentant.

Moren – et omhyggelig bortgjemt portrett

Augusta Astrup – postmann Lindqvists vakre datter, fru Hans Rasmus Astrup, og Ebbas mor - er gjemt bort i historieskrivningen. Godt gjemt bort, og kanskje bevisst. Med Ebba, det første barnet, vil hun fra Barcelona tilbake til sitt eget Stockholm, hun er mor til åtte og dessuten vertinne i en selskapelighet som går i store slag, i Stockholm, på Skutskär, senere i Kristiania.

Ebba opplever sin mor som varmhjertet, med stor skjønnhetssans, og som lettrørt. Og som kristen. Augusta er den vakreste kvinne jeg har sett, sier den voksne Ebba til sambygdingene i Trøndelag om moren.

I en dødsruner i en svensk avis beskrives hun av familiens venner - mannens forbindelser - som "idealet av kvinnlig älskvärdhet", opptatt av maleri, litteratur, musikk. Som varm og vennlig, en miljøskaper, som god mot høy og lav.

Hun skal også være den som har spisset luksusen i den nyoppførte villaen på Drammensveien - terrasse med springvann, høystammede roser.

Augusta ville være så "fin" – ryktes det blant trønderne som tolker hörensägen. Langt var det fra Kungsträdgården i Stockholm til Verdal, også da.

Det har aldri før vært skrevet at Augusta Astrup periodevis har vært sinnssyk. Men denne forståelse er videreformidlet fra Ebbas nære omgivelser i Trøndelag. Det fortelles at Augusta en gang forsøkte å hoppe ut fra terrassen i 2dre etasje mot haven i Drammensveien 78 i akutt sinnsforvirrelse.

Vi stopper med dette. Under en hver omstendighet, for Ebba er det FAR.

En borgelig pikes oppfostring

I Stockholm vokser Ebba opp, som svensk, og i 1880 konfirmeres hun i Adolf Fredriks kyrka i Stockholm. Hun oppdras – kostskole i Lausanne - og gjør dannelsesreiser i Europa: London, Vichy, Nantes.

Som hun er blitt 20 år, i 1883, har familien Astrup flyttet til Drottninggatan 90 midt i Stockholm. Astrups har fast plass i Jacobs kyrka. Og her, i hjemmet litt senere, er det da hun igjen treffer farens politiske frende i partiet Venstre, nå statsminister Ole Jørgensen Richter.

Figur 10 Norsk unionspolitikk og diplomati – og Bernadottenes aristokrati.

Ebba er interessert i kunst, musikk, litteratur. Myndig og selvstendig er hun og belevn fra oppdragende omgang. Hun har et følsomt temperament, men har også evnen til å ta inn over seg andres problemer.

Hun har medlidenhet med Richters familiesituasjon, hans syke hustru, politisk strid, offentlig kritikk. Hans til tider isolasjon, sykелighet, nervøsitet.

De aller siste årene var han mer preget av sinnets utfordringer enn av alder. Fra deres første møte husker hun hans distingverte ytre, vakker var han fortsatt da, lite preget av livet, hans vennlighet og humanitet i menneskelig omgang, hans evner og kunnskaper.

Men nå, som det knaket innad i regjeringen? - I regjeringsmøtene trakk han krampaktig i kroppen, han kunne se forvilet ut i ansiktet, forteller regjeringskollegene. Han behøver henne som sin støtte. Og hun ville hjelpe ham.

Kjærlighet - og en pakt.

Allerede straks som Richters hustru er gått bort i oktober 1885 kommer den unge piken og statsministeren overens om å holde sammen. Hun er 22, han 56, 34 år eldre enn henne. Ja, han er to år eldre enn hennes far!

I 1887 blir Hans Rasmus Astrup medlem av den norske statsrådsavdelingen i Stockholm og flytter inn i Ministerhotellet og nå er Ebba og Ole Richter under samme tak. 1988, på våren: De inngår en hemmelig forlovelse i Kristiania 14. mars, planlegger nytt liv – han skal bli ambassadør i London, Oscar II har lovet -. Han vil organisere et hemmelig bryllup der og da.

Hun, nei hun vil vente til de kan gjøre det i Kristiania, i farens, Hans Rasmus Astrups nyoppførte palass på Drammensveien.

Figur 11 Drammensveien 78: Hans Rasmus Astrups hjem og en politisk salong i 90-årene.

Men 15de juni skjer det, skuddet, selvmordet.
Ebba flykter ut, utslått - til Spania, Capri, Napoli reiser hun, likesom hun besøker
farens hjemsted ved Molde.

Etter selvmordet – den ukjente historien

Og nå løper *den ukjente historien* videre.

Senere i 1988 skriver hun til C.W. Brøgger, farens venn, geologiprofessoren og
universitetsbyggeren om seg selv og Richter: "*Vi två talade en gång om att
Rostad skulle bli till ...någonting dit åt*". Det er omsorg for omstreiferne, de
foreldreløse hun har i tankene.

Hun vil allerede nå at faren skal kjøpe Rostad, men han vil ikke.

Hun reiser til Svanviken ved Eide på Møre der faren har etablert et stort
myrdråkings- og omstreiferprosjekt..

1889-1891 fortsetter kun korrespondansen med Brøgger, forteller om sin
bestående uløselige sorg –

"...jag måste bli bättre eller icke leva."

Julen 1891 er hun på Rostad, hun skriver til Brøgger:

*" Här stannar vägen och jag vill inte heller längre – jag vet inte något mer än
detta."*

Forberedelsestiden - inn på veien.

1890-årene er for Ebbas del først rekonvalesens og dernest en forberedelsestid
for en lang ferd til hans og deres hjem – og "barn", som "Mor Rostad".

I nærmere seks tiår styrer nå en ung pike bevisst, utholdende, velorganisert,
forpliktet og evig forelsket hen mot deres felles hvile. Sammen. Der, hos ham.

Farens venner støtter opp fra starten, Brøgger, Daae, og i betydelig grad Sofus
Arctander. Hun er først så vidt innom sanatorier: Gausdal

Ebba fortsetter i farens kjølvann sine omstreifer- og omsorgsprosjeper, på det
veldige Meråker Bruk ved svenskegrensen som Hans Rasmus Astrup har kjøpt
tidligere.

1895 er hun medlem av direksjonen for Meråker bruk. Faren – brukseieren –
utnevner henne, kanskje halvt i spøk, til administrerende direktør, men
direktørene Kildal og Kjærulf vil ikke styres av sjefer i skjørt.

Først på Svanviken, men særlig i Meråker vokser den sterke, voksne morsrollen
frem for bygdefolket høyt der inne ved svenskegrensen. Hun gir ungdommen den
første skolen, bøker til skolebiblioteket. Orgel. – Innhalasjonsapparat skaffes,
støtte der tuberkulosen truer. Hun rykket ut i sykdomstilfeller i arbeidsstokken
ved bruket.

Brev i ettertid fra barna hun tok seg av i Meråker priser denne kvinne - stort.

Figur 12 Ebba med et av Rostadbarna.

Faren er hele tiden med. En elev får bilde av Hans Rasmus Astrup i sølvramme fra Ebba. Som hun på vinternatten får den uventede beskjed fra Kristiania om at faren er gått bort, får en skysskar fra bruket straks sadle hest og vogn. De kjører i natten den lange veien til Trondheim, mot tåget sydover. Som erindring gir Ebba ham H.R. Astrups skjorteknapp, i gull.

Fra Meråker minnes hun som en høy staselig dame - med en dronnings gange.

På Rostad, senere, kalles hun "Astruppa". Av barn kalles hun "Oppa" – og det ble skrevet på melkekrusene til barna.

Men barna i nabolaget stryker respektfullt luen når "Astruppa" stiger ut av karjolen.

"Paul Lange og Tora Parsberg": Ebba Astrup vs. Bjørnstjerne Bjørnson

Bjørnson har altså i VG 23. mai i 1888 lagt ut i offentligheten informasjonen han fortrolig har fått av Richter 3 år tidligere og Richter utbryter "Bjørnson har myrdet meg på min fødselsdag" under en middag på ministerhotellet.

Derpå 15. juni 1888, selvmordet.

Ti år senere utkommer BB med unnskyldende "Paul Lange og Tora Parsberg". For Ebba har det sammenfalt det med farens død. - Hans Rasmus Astrup faller om på gaten i Kristiania, av slag, på vei hjem fra en begravelse.

Den 5te november 1898 skriver hun fra Svanviken til den store BB::

Figur 13 B.B. Kampen om Venstres sjel
- og mot Stockholm

"Til Bjørnstjerne Bjørnson

Jeg har ikke læst deres bog, men aviserne bringer referater som sårer dybt. De bringer Deres pæn til en grusom gjerning – mer grusom end Luccheni sin dolk. ((italiensk anarkist som drepte keiserinne Elisabeth av Østerrike med dolkestikk i hjertet september 1898) – For 10 år siden hadde De en venn og Deres ord traf ham som gift i aabent saar. De mente kanskje ikke å treffe saa dybt – saa hårdt og det har ofte gjort mig ondt for Dem.

En vil De nu ikke lade graven beholde sin fred og de æres- og kjærlighedskrandse hans venner skjænker hans minde, la dem ligge – de gjør dog ingen ondt.

Eller mener de kanskje at bringe ham venne-gave i Deres bog, Tror De han vilde takke for den - ?

Jeg vil prøve å dømme mildt og rolig men jeg synes at jorden sorg nok at lave kunstverker af, om De ikke også bruker den som endnu er blødende og varm. Vil De ikke lade os, hans nærmeste slægt og venner, faa tid at dø før de bringer denne – den 15de juni – døds klokke op paa scenen.

Jeg ber om dette. Og den døde har kanskje endnu mange venner som føler at dette er en rimelig bøn.

Samme dag til sogneprest Thorvald Klaveness.:

"Det er Bjørnsons nye bog i sin raa hensynsløshet som gjør mig saa fortvilet. Har han rett til å omdanne og fremstille saa som det passer ham? – at bruke hvilke midler som helst – bare til sitt eget øiemed? Findes der ingen grænser? Og har mennesker ret at tage mod.

Denne bog som et andet stykke "kunstverk" – til at nyde medmenneskers sjelekvaler, sorg og jammer som kunstverker - - ? Det er for umenneskelig grusomt."

Over nyttårsskiftet, 1889, 6. januar – hun har nå fått Sofus Arctander til å tale sin sak for Bjørnson. Arctander skriver denne dagen brev till BB på Ebbas vegne, beklager at stykket er oppført og omhandler "nålevende mennesker". Arctander skriver som venn og nennsomt, men budbringer Ebbas poeng til Bjørnson: La både de døde og de levende få fred!

Figur 14 Fra Meråker, like før århundreskiftet, sorg over far, uforsonlig med B.B.

Så hun noen gang Bjørnsons stykke? Den senere ektemaken Sofus Eggen forteller at "hun gråt som et barn når hun så Paul Lange og Tora Parsberg i Oslo", andre tviler på om hun hadde gjort det - orket. Da stykket ble oppført på Trøndelag teater 1939, ble hun av teatersjef Gleditsch invitert til å overvære forestillingen. Hun avslo.

Hun skriver senere fra mannens gård i Verdal flittig brev med sin blyant, på sitt "svorsk". Frimerkekjøp, jentene skulle handle frimerker på Øra.

"Men husk! Ikke et eneste ett med motiv av Bjørnson", sier hun, "Nei, han er jeg ikke noe glad i. Han burde ikke skrive om levende mennesker".

Ebba rokerer – inn mot statsministerens gård og hjem

1892 er statsministerens bo gjort opp, en nevø av statsministeren kjøper Rostad gård.

Hennes far dør i 1898, hun har fått en romsligere økonomisk selvråderett. Rostad gård er lite lønnsom for Richterfamilien. En nordenfjellsk komité for omstreiferomsorg kjøper Rostad. Kjøpet finansieres ved at Ebba gjennom at Astrupfamiliens Svanviken Bruk kjøper Rostads besetning og redskaper. Og nå, nå blir Ebba bestyrerinne på Ole Richters familiegård. Hvordan fremstår bestyrerinnen?

En dansk kvinne, Signe Okkels, lærer ved Eidsvoll folkehøyskole 1911 der Ebba

Figur 15 Rostad gård, av Richter sveitseriserte og også forskjønnnet, med dekorativ fransk klassisisme mot veien.

var elev, og erstatter for Ebba Astrup på Rostad 1912-1917, skriver:

"Frk Astrup var egentlig ikke vakker --- rødgyldent hår og krommet nese, men allikevel strålende å se på. Hennes holdning var som en dronnings når hun kom en i møte. Mor Rostad var festlig, arbeidssom og var flink til å sette noe i gang (sic) og gikk alltid foran i arbeidet. Hennes vilje var sterk og enerådende på Rostad og hennes unge medhjelpere kunne nok kjenne seg kuet"

Figur 16 Ny karpedam - bondegård var blitt herregård.

Farens venner er engstelige: "Gå ikke i kloster i mausoleet der oppe", skriver Sofus Arctander til henne.

I 1906 får Ebba Osloarkitekten Johan Meyer, kjent som kartlegger og beskytter av norske fortidsminner, til å forskjønne Richters gravhaug. Det får en gresk tempelinngang med Ole Richters navn på en støpt dør, det bygges et klassisistisk tempel båret av joniske søyler og symbolmettede omvendte fakler inn mot gravhaugen.

Figur 17 Inngangstempel, Johan Meyers verk, som Ebba la til gravhaugen i 1906.

Den danske kvinnen beretter fra sin tid på Rostad:

"Ved Richter grav i parken talte barna ganske stille og de store barna kunne hysje på de små og si: Der ligger mor Rostad sin venn. Frk Astrup hadde visst alltid Richter i sine tanker"

Over sitt skrivebord på sitt kontor har hun hengende et stort bilde av Ole Richter med røde fløyelsbånd knyttet omkring.

"Vilja är att kunna" – det romerske "Velle est passe" - står det på en hustavle, hengt opp i glass og ramme.

Kristiania og Vitenskapsakademiet – Paléet på Drammensveien

Det er ved årsskiftet 87-88 at familien Astrup flytter fra Stockholm til Oslo. Med fem millioner kroner, i dagens pengeverdi nærmere 300 mill. kroner. Astrup startet allerede som 16-årig handelsbetjent i Kristiansund med å røke sigar. Han har gjort det godt. Drammensveien 78 er kostbart anlagt, det synes fra starten å være tiltenkt en rolle i den norske nasjons offentlighet. - Arkitekten har i lang tid på byggherrens regning oppholdt seg i England, han skal studere aktuelle modeller for et slikt palé. I taket i blomsterværelset i andre etasje får han i fanen til en nordisk kriger penslet ut *"Hvor fedrelandet er der er det godt å være"*, *"Ubi Patria, ibi bene"*, mens den opprinnelige romerske devise egentlig motsatt uttrykker: *"Der det er godt å være, der er ditt fedreland"*. Hans Norge skal bli en egen nasjon!

Men, det er vanskelig i Kristiania. Moren og de tre eldste døtrene trives ikke. 1893. Ebba skriver: *"Kristiania er et tilfluktsted for hat, splid og misunnelse"*. De vil tilbake til Sverige.

Hans Rasmus er glad i Norge, i paléet holder han nasjonal politisk salong, det var bare han i Kristiania som kunne invitere slik

"Kjære professor!

*B.B. og en del Stortingsmænd m.fl. haver lovet at komme til mig til Middag Søndag kl. 5 og tillader mig paa Hustrus og egne Vegne at forespørge om vi samtidig kunde faa se Dem og professor Ossian Sars hos oss.
Deres ærbødige H.R. Astrup."*

Men, han angret på at han flyttet hjem. - Han snakker om å dra til England, for der å kunne gledes over Norge fra utlandet.

10 år etter at bygget er ferdig går "statsråden", bort. 10 år senere (1908) dør så hans hustru Augusta. Barna, de er åtte om arven, spres over et stort kart.

1910: Alternativet er først å gi Drammensveien 78 til Nordmannsforbundet, men så kommer familievennen W. C. Brøgger på scenen.

W. C. Brøgger – som også var også Ole Richters venn, - er blitt innvalgt i Vitenskapsakademiet i Kristiania - som utenlandsk (svensk) medlem.

Hans Rasmus Astrup og Brøgger er nære venner fra Stockholm, der Brøgger har en stor vitenskapelig karriere bakom seg, også aktiv i utviklingen av Stockholm Högskola. - Hans Rasmus Astrup har gitt midler til etableringen av Brøggers "Mineralogiska Institutet" ved Stockholms högskola. Brøgger var også knyttet til bergverksvirksomhet i Sverige, med nære bånd til bruksbaronen Gerhard de Geer og bransjen engasjerte også Astrup i begge land.

Brøgger kom med forslaget om at Vitenskapsakademiet i Kristiania skal få en fast base, Brøgger viste til Sverige og Danmark (Carlsbergfonden).

Søstrene Astrup er meget takknemlige for Brøggers rolle.

Han foreslår 1909 pengegaven, at de to søstrene Astrup skal bidra til akademiets kjøp av paléet, som samtidig er lavt taksert.

Ebba er ugift i 1909 da gaven ble gitt og hun dominerte. Søsteren, Elisabeth (Mowinckel), er 20 år yngre. Ebba og Elisabeth gir alt i alt kr. 106 000 til DNVA, en hoveddel av beløpet pluss aksept av en lav prissetting av praktieendommen.. Ebba ordner opp, veloverveiende fra Inderøya. Hun stiller og forhandler sine krav, bidrar med avtaletekstene. - Det er frykt for at Vitenskapsakademiet skal omdisponere huset til restaurant, kanskje selge huset. Ebba sikrer avtalevilkårene for at så ikke skal skje!

Søstrene skriver om motivet for gaven, det er *"for derved at sikre deres foreldres eiendom en gavnlig og verdig anvendelse frem gjennom tiderne"*

Dermed håpet de at deres *"skjønne kjære hjem kunne holdes oppe i en sfære hvor Mors skjønnhetssans og Fars kjærlige og glade offervillighet fremdeles kunne trives"*

Det skulle også lages et album med alle givernes bilde. Men det blir aldri gjennomført. Og givernavnene skulle gjengis, i forhallen. Her kommer søsknene Ebbe og Ragnhild (Reimers) med.

Ebba i Tårnet

Frøknene Astrups formelle gavebrev er skrevet av EBBA på Rostad 21.mars 1910. I brevet heter det at

"I loftsetagen (taarnet) forbeholder frøkerne Ebba og Elisaabeth Astrup sig ret til at mot en lav leie at bebo en liten bekvemmelighet så lenge de måtte ønske".

Ebba reiser nå i årene som kommer av og til ned til Kristiania, først fra Inderøya, senere fra Verdal. "Mor Rostad" følger opp Rostadbarna som er havnet sydpå. Hun har 20 barn i Kristiania, sier hun. Ebba kjøpte purre, serverte grønnsaker - appelsiner - under selskaper i Tårnrommet. Kostbart og ekstravagant er det i de tider. - Hun deler aldri appelsinene opp, kolossalt dyre var de den gangen – intet skal gå til spille! Hun tar ungdommene med på teater, lager kulturaftener i hovedstaden for omstreiferbarn på opptur - eller nedtur.

Folket i tårnleiligheten har omgang med vaktmesterfamilien i Vitenskapsakademiet, i den separate fløyen, vinkelrett i vest. - De bader hos vaktmesteren. De får spise smørbrød som er til overs etter selskapene i Vitenskapsakademiet.

Ebba beholder den ene leiligheten lenge, med lav leie. Den brukes utover i 20-årene, kanskje til hun når seksti års alder – kanskje litt lengre.

Figur 18 Herman Major Backer hadde tegnet to tårn opprinnelig, men det ble bare ett. Tårnrommet var opprinnelig reservert for barn. Skamler var satt opp foran vinduene slik at barna kunne se ut over Frognerkilen. I bakrommet var det endog trampoline. Rommet ble senere bolig for Sigurd Hoel, den gang Vitenskapsakademiets generalsekretær. På hans tid var det også full røre i rommet, de besøkende var da noe eldre og fremfor alt kvinner.

I 1911 donerer familien Astrup, Ebba og søsteren, Hans Rasmus Astrups hjem på Drammensveien i Oslo formelt til det nåværende Vitenskapsakademiet. For dette mottar hun nå en takkeadresse fra Akademiets styre.

I hallen i 2dre etasje dominerer fortsatt i dag et kjempestort maleri med byggeren, eieren Hans Rasmus Astrup – en magnat med Göteborgs Handels og Sjøfartstidende i hånden. Nedenfor portrettet står en marmorstatue av to av hans barn, Ebba og broren Ebbe, i senere tid gitt som gave av skipsreder Nils Astrups barn.

Høitærede Frøken Ebba Astrup!

Bestyrelsen for Videnskabselskabet i Christiania ønsker gennem denne sin ærbødige henvendelse af udtale for Dem selskabets høifagfelsesfulde varme og dybt erkjendtlige tak for den betydelige gave, hvorved De sammen med Deres søster har sat det istand til at vie Deres forældres anseelige og landskjendte bolig til et hjem og arnested for norsk videnskab.

Som Deres far, statsraad Hans Rasmus Astrup, var en for alle gode indsatzer i fædrelandets fremgang og folkets arbejde levende interesseret og offervillig deltager i vort offentlig-nationale liv, saa har De, frøken Astrup, bejælet af den samme aand, videre virkeliggjort hans ideale syn.

Christiania Videnskabselskab har allerede høstet stort gavn af gaven.

Opfordret ved Deres og Deres søsters foregang har en lang række andre norske mænd og kvinder sluttet sig til bestræbelserne for at sikre det paa landets videnskabelige arbejdsomraade samlende og ledende samfund et for dets velfærd og udvikling velshikket eget hus. Først gennem besiddelsen af et saadant vil Videnskabselskabet fuldt ud kunne virke saavel i de ydre former som under de indre vilkaar, der jævnsfyller det med nabolandenes og det øvrige Europas videnskabelige akademier.

Taknemlig erkjendelse af, at denne for selskabet saa betydningsfulde opnaaelse ikke i en overskuelig fremtid vilde være bleven realiseret uden det af Dem fagne, virksomme og til maalet førende initiativ, beder Videnskabselskabets bestyrelse Dem af være forvisset om, dets nye hus altid for medlemmernes bevidsthed vil bevare mindet om den pietetsfølelse og den borgeraand, hvoraf gaven er udgaaet.

Christiania den 29 april 1910.

Figur 19 Takkeadressen., undertegnet Mohn, Hertzberg, Stang, Vogt, Broch og Brøgger

Qvinde, ektemake: En ny og annerledes pakt

I 1912 kommer en ung, flink gårdsbestyrer til Ebbas Rostad, en stilig, ordentlig og pålitelig kar, Gustav Sofus Eggen, arving til en stor landbrukseiendom i Verdal. Allerede året etter overtar Sofus fedrenegården.

I 1918 inngår Ebba og Sofus ekteskap. Hun er nå 55 år, han er 11 år yngre enn henne (!). Han har vært gift tidligere, i et kort ekteskap, der hustruen plutselig har gått bort. Hun, Ebba, frir, *"du kan få pengene mine, men da må du ta meg med på kjøpet"*, sier hun – men herom finnes det flere konkurrerende hemmelige beretninger..

En avtale har de med seg ved inngåelse av ekteskapet: De skal hver for seg begraves sammen med sin første kjærlighet.

Ebba skulle gjennom sin oppdragelse læres til ikke bli forfengelig. Damene i hennes oppvekst fortalte henne at hun var stygg. Hele sitt liv nekter hun bestemt, hårdnakket og demonstrativt å la seg fotografere! På de få bildene ser vi at hun likesom skygger.

Hun blir en gang oppbudt av kronprinsen ved et ball - men hun nekter. Hun mente at han gjorde det av plikt. At Kronprinsen ikke hadde interesse av å danse med henne. Hun avbøyde altså, men så ble hun beordret av faren.

I 1918 er altså Ebba blitt 55. Hun forteller til Sofus Eggens niese mange år senere:

"Da jeg var blitt så gammel at jeg ikke var kvinne, syntes jeg ikke jeg behøvde være trofast mot Ole Richter lenger. Da bestemte jeg meg for å gifte meg. Jeg satte opp en liste over menn som jeg kunne tenke meg."

Tre menn sto på listen. Gustav Sofus Eggen sto først. Ebba fridde og de drar til Stiklestad kirke.

Sofus

Ellen Sakshaug heter ektemannen, Sofus Eggens første kone. Hun var i sin tid kjøkkenansvarlig på Rostad. Sofus er arving til en gammel odelseiendom, en storgård i Verdal, men, allerede som de gifter seg er Ellen alvorlig tuberkuløs. - Sofus vet at han gifter seg med en dødsmerket kvinne! Og folket i bygda forferdes.

Sofus blir enkemann (1911) etter fem års ekteskap med Ellen Sakshaug.

Om deres kjærlighet kan vi bare spekulere. Var også dét en nesten overjordisk kontrakt mellom to sjeler, som Ebbas med Richter tyve år tidligere?

Med dette måtte også Ebba ha vært kjent. Og hun må ha vurdert det, sammen med Sofus, før de så sammen gikk til kirken og inn i den ekteskapskontrakt som bl.a. betinget at de den ytterste dagen skulle tilbake til sin første -.

Familien Astrup syntes ikke Ebba hadde gjort noe godt parti. Da hun var forlovet med Richter fylte søstrene sengen med kobberkjeler, for å erte henne med at hun skulle gifte seg med en bonde. Sofus var vel "enda dårligere".

Sofus var stille, velmenende, meget pen og staselig som voksen mann og han var ordentlig. En konservativ, forsiktig og praktisk bonde.

Fine tanter fra storbyen kommer på besøk til Verdalen, de utleverer egen stupiditet i plump forbauselse over "å finne så godt kjøtt på landet".

De to, Sofus og Ebba, er svært ulike, Ebba mer radikal og rask til beslutninger, han noe konservativ og nøyeregnende. Ebba synes i hovedsak å være den bestemmede, kanskje - sannsynligvis - dirigerende

De har sine runder. Hun forsøkte å oppdra Sofus. Drikke kaffe av skåla, går ikke.

Ebba ville flagge 1ste mai, Sofus tar ned flaggstangen. Hun går alene på foredrag med Martin Tranmæl på Øra, men hun synes det mest er floskler.

Det er litt mitt og ditt imellom de to voksne, men finurlig får de det til.

Fru Ebba Astrup Eggen i Verdal

Ebba flytter altså til Verdal, til hans Fæby gård og her blir de boende sammen i 26 år. I bygda er hun respektert – og med respekt, hun fremstår litt på avstand, som litt uvanlig og utenfor den sedvanlige bygdeomgangen.

Men nok har hun forholdsvis lite omgang med bygdemiljøet.. Hun er ganske sparsom, hun sparer pengene til omstreiferbarna sine, sier hun.

Sanitetsforeningen er en arena. Hun abonnerer på franske, engelske og svenske tidsskrifter. Ebba kler seg litt uvanlig, syr om klær fra velmaktstider i den store verden, hun er synlig i tøyet, ofte med et hvitt sjal over skuldrene når hun skal være fin.

Over sengen sin har hun selv brodert et vers

*"Døm andre skånsomt
Strengere deg selv
Og ingen, ingen, ingen
Du fordømme*

*Thi livet er en mektig
Stridbar elv
Og ikke alle like godt kan svømme!"*

I frakkeforkledet har hun den samme nålen som bestandig.

Med blyant skriver hun sine brev og poster dem, ofte til Sverige, som hun fortsatt regner som sitt fedreland. Frimerker: Hun fraber seg ethvert frimerke med Bjørnstjerne Bjørnson, "han burde ikke skrive om levende mennesker", sier hun.

I brevene fra mannens Fæby undertegner hun alltid "Mor Rostad", ja, de fleste brev omhandler Rostad.

Og Rostad er fortsatt i styringsavstand, det er bare to mil dit. Tidlig får hun fra Fæby innsatt sin svoger Karl Eggen som gårdsbestyrer på Rostad. I sine siste år (1943), som den siste gårdsbestyrer på Rostad slutter, takker hun for det arbeid bestyrerfamilien har nedlagt "på det sted og i den jord som er meg kjærest – og som jeg nå kommer til at følge med en spenning og ængstelse".

"Sterkt prinsipiell"

Ebba Astrup Eggen er munter, slagferdig, knitrende vittig. Hun er usentimental, praktisk, realistisk. - Hun er opptatt av orden i fjøset og på kjøkkenet
En sterk kvinne. Og – herom er erindringen unisont entydig - hun fører seg nydelig. Som en dronning.
Hun har blå øyne, lyserødt hår. Huden er lys.

Hustruen og gårdsfruen i Verdalen, og nå fra seksti og oppover, går i lyse klær, uvanlig da. Perlegrått, beige er det. Hun skjuler figuren, går med skjørt til ankelen. Stanglorgnett, hengende til brystet. Håret er oppsatt, med knute høyest oppe på hodet. Flat hatt, ofte med slør.
Alltid sitter det en sølje i frakkeforkledet, hva kan den være?

Figure 20 Ebba vill!

Ebba regnet Sverige som sitt Fedreland. For folket på Fæby leser hun Selma Lagerløf og Gösta Berlings saga. Ebba Astrup Eggen har mange abonnementer: Utenrikspolitiske magasiner, franske blader, hun er interessert i Rheinlands Sagen

Hun liker frie folk, og misliker at folk forholder seg skygt underdanig overfor henne - den bramfrie nabobonden på Bjartnes er hennes smak. Men Fæbyfolket har altså ellers liten omgang med nærmeste omgivelser.

Over døren på Fæby får hun satt opp en tavle "Herren hegne huset", mens Ebbas kristendom er personlig. Ved kirkelige seremonier er hun i utakt med prestens dagsorden.

Hun er også i kontakt med akademiet i Kristiania, nå og da er hun i Oslo i disse årene, men nedtrappende.

Til stuene på Fæby har hun brakt med sine forgylte astrupske stilmøbler, det er "Carl Johan" - svensk empire. På veggen henger bilder av hennes beste-foreldre, kaptein Ebbe Carsten Tønder Astrup med frue Martine, født Helsing som blikker ned fra veggen i kostbar gullramme.. Her er agapantus-liljer med blå blomster i store krukker. Foran peisen står en stor messingpåfugl med praktfull hale av ekte fjær. Arvemøblene blir stående igjen så lenge Sofus lever videre etter henne; hennes stuer er forresten avbildet i Allers storgårdsserie fra 50-tallet.

Stivt er det ved middagsbordet på Fæby, sølvbestikk, det beste porselen, under tiden med litt småskall i kantene. Arbeidsfolket har problemer med dannelsesidealet, det er å ikke spise seg helt mett. Det er ikke helt lett å slappe av rundt bordet sammen med Ebba. Ebba er forsiktig med penger.

Hun skriver mange brev, med blyant. Brevene hennes handler for det meste om Rostad. Hun vil ikke ha frimerker med den norske løve – "*det skabba dyret*", sier hun. Fra faren har hun arvet fiendtlighet mot valget av det nye riksvåpenet. Ebba brant bevisst opp alle sine brev, tente opp og satte seg ned og så på.

Flere av Rostadbarna bodde i perioder også på Fæby, kommer dit når problemer dukket opp.

Kongens fortjenestemedalje i gull får hun 1923, på 60-årsdagen. Til 25 års festen for Rostad i 1927 skrives "*Sangen om Mor Rostad*". Vennene husker alltid på henne den 15. juni, sender brev, hvert eneste år gjennom hennes liv. Og hun skriver på denne dato også til dem.

Hun blir 70 år, hun har vondt i det ene benet. Senere blir hun nå litt glemsk.

"*Ebba var sterkt prinsipiell*", skriver en ung niese av Sofus som bor to år på Fæby sammen med dem. - I dette er antakelig svært mye sagt.

Ringen sluttes.

I 1925 – da er hun blitt 62 - er barnehjemmet Rostad på ny i økonomiske vanskeligheter. Hun gir driftsbidrag til virksomheten på Rostad. Ebba stifter så to legater for sin omstreiferverksamhet, det ene legatet blir til "*Ole Richters Minde*" og blir finansiell plattform for Rostads videre drift.

Fra Verdal følger hun med i virksomheten på Inderøya. Til Ole Richters nevø klager hun:

"Gravkammeret av tegel, hvelvet over Richters og hans hustrus balsamerte legemer forfaller, tegelstenen trekker til seg fuktighet og tørker ut gresset på gravhaugen. Jeg har lasset på med matjord – det hjelper ikke i tørkesomre", skriver hun.

Og i brev til Jørgen Richter Salvesen skriver hun så:

"Å så vil jeg så gjerne få tillatelse til at min aske blir begravet på baksiden over tempelet, bare med en flat sten i jordsmonnet som ikke blir synlig på sommeren engang – "Ebba Astrup – Mor Rostad". Vil De ha noe imot det? Rostad er mitt livs brennpunkt, der er jeg hjemme."

Nå er det 37 år siden skuddet på Blasieholms torg.

Figur 8 Her ligger hun gjemt, i hellingen mellom tempelinngangen til krypten og obeliskens. Richters hovedbygning bakom

Ebbas begravelse

Ebba dør den 13. oktober 1944, av hjerneblødning, nå 81 år gammel. Lørdag 18de oktober er det begravelse på Fæby, pastor Øystein Hovden taler ved høytiden i hjemmet.

Så, 26. oktober, hun blir båret ut av naboer og pårørende. Krans fra Verdalen Sanitetsforening. Det går til jernbanen og toget til Trondheim. Mange lokale er møtt frem. Oberst Ebbe Astrup er kommet fra Oslo.

27de er det bisettelse i kapellet på Tilfredshet Kirkegård i Trondheim Pastor Pharo hillser fra nasjonal misjon for heimløse. Fru Galtvik fra Frosta takker, der tok Ebba aller først omstreiferbarna fatt. Kretssekretær Skjerven fra Rostad barneheim taler og skolestyrer Sakshaug hilser fra Inderøy. Mest er det misjonen som er tilstede ved kremasjonen.

"Hun kalte seg alltid "Mor Rostad" selv – var Mor, fulgte opp så lenge barna levde", sier pastor Pharo, "Til det avsidsligende Rostad kom hun kun av kjærligheten", sier han.

Den ensomme jordfestelsen

Krigen er snart slutt. Telen går, fredsvåren 1945 kommer, men i enda et år skall Ebbas urne stå oppe på mørkeloftet på Fæby i Verdalen. Hvorfor, hva er bestemt, hva kan og skal skje?

Men så på våren, forsommeren 1946 drar tre menn innover langs Trondheimsfjorden, fra Verdalen mot Inderøya medbringende urnen med hennes stoff. Det er Sofus, hans nevø Halvdan og historikeren Oddvar Grønli, som lenge har forsøkt å skrive noe om Ebba med en ambisjon som ble for stor til å kunne fullendes.

De setter spaden i gravhaugen. Men, som de skal sette ned urnen merker de en teknisk uregelmessighet. Urnen er plutselig destabilisert. Noe fremmed er kommet med under kremeringen, har smeltet inn i urnens vegg. Men nå er dette plutselig løsnet og falt av.

De tar det opp det fremmede legemet. Det er brosjen, brosjen hun selv hadde fått laget og som hadde innstøpt den kule med hvilken hennes forlovede Ole Jørgensen Richter hadde endt sitt eget liv på Blasieholmen ved Stockholms strøm den 15de juni i 1888.

Hun har selv brakt den med seg helt frem til den ytterste dagen, hun hadde holdt fast på den i nå snart 60 år, så lenge hun hadde maktet og evnet det, til hun nå bare er støv.

Halvdan Eggen tar opp brosjen med kulen. Han legger den så ovenpå urnen. Og nå skyfler de jord ovenpå alt, fyller igjen.

På toppen legger de så den lille navneplaten: Ebba Astrup Eggen - "Mor Rostad"
– 1863-1944, står det.

Hun ligger over dem, mellom krypten og obelisken, litt sjenert gjemmer hun seg på den siden av haugen som vender bort fra husene, tunet. Høysommerens gress skjuler nesten den lille navneplaten, men der har hun lagt seg og sitt bevis på en bestående inderlig kjærlighet som nok er større enn eventyrenes.

I 58 år har nå Ole Jørgensen Richter ligget der og ventet på henne, sin forlovede, Ebba, med sin engelskfødte hustru balsamert på sin høyre side. Her ligger hun nå, endelig, ovenpå, sammen med ham – om enn med "dem." Det er 58 år etter selvmordet i Ministerhotellet på Blasieholmen i Stockholm, De er hjemme hos ham, de to. Sammen til slutt.

Figur 21 navneplaten, et evig kyss ovenpå haugen

Etterord

"Mitt" og "ditt" er forhåndsavtalt. Men ektemannen, Sofus Eggen skal først komme til å leve i 20 år til.

På Fæby har empire og biedemeyer preget salene i Ebbas tid. Fra Oslo kommer brorens svigerdatter (Heddy) og henter tilbake familiemøblene til Astrupske hjem

i puljer, med litt småstøy av og til. Hennes etterlatenskaper spres, noe er fortsatt igjen ved Trondheimsfjorden.

Ministerhotellet finns ikke mer. Og gravhaugen på Råstad, mausoleet er slitent nå, 2006. Litt forfalls. Det mangler penger til opprustning. Alt er så lenge siden...

..

**Figur 22 Inderøys, Trondheimsfjordens kulturlandskap.
Oles og Ebbas Rostad lyser opp i bakgrunnen**

Stiftelsen Råstad lever videre i forlengelsen av Ebbas intensjoner. På gården på Inderøya suser i dag ungdom omkring, kanskje herjer de litt også av og til – .

På Rostad står fortsatt statsminister Ole Richters arbeidsbord.
Det står i biblioteket. På en sølvplate festet til skrivebordet kan man - når man lener seg litt godt fremover - lese teksten som er inngravert. Det står:
*"Statsminister Ole Richters skrivebord."
"Tilhører Ebba Astrup."*

Hennes danske venninne, Signe Okkels, skriver om sin avskjed med Rostad:

"Frk Astrup kjørte meg selv til båten, i blåtøyskjole og grytelapper flagrende ut fra kâpen – i blusen en nål, et kors av diamanter med en medaljong hvor det var et bilde av Richter innrammet i diamanter på den ene siden og på den andre siden en lekende barnegruppe."

Litt om kildematerialet.

Denne fortellingen har ingen vitenskapelige ambisjoner, dermed er et omfattende noteapparat og kildeanvisninger utelatt.

Den som vil forfølge historien ytterligere vil finne et viktig kildemateriale i Odd Inge Skjævelands bok om Ministerhotellet i Stockholm, i Ole Fuglums tobinds Ole Richterbiografi (Universitetsforlaget 1957) og ellers i en liten bok av Arne Martin Kvam "To menneskeskjebner – Ebba Astrup og Ole Richter", (Trondheim 1994).

Om Statsråd H.R. Astrup kan vi vise til Norsk Biografisk Leksikon, til Delphin Amundsens bok om familien Astrup og ellers til Reidar Sevågs biografi om statsråden.

I Årbok for Verdal Historielag for 1988 har Soveig Ness skrevet en lengre artikkel om Ebba Astrup Eggen, fremfor alt fra hennes liv i Verdal.

Fra Vitenskapsakademiet har jeg fått akademiets hundreårs jubileumsbok, her berettes en del om paléet og om Astrupdonasjonens tilblivelse og vilkår.

Fra Vitenskapsakademiet har jeg mottatt entusiastiske og oppmerksomme kommentarer og viktige enkeltinformasjoner fra Leif Mæhle, likesom oppmuntringer fra Ole Didrik Lærum.

Og fra "dagens" Hans Rasmus Astrup (Astrup Fearnley) har jeg mottatt hans personlige enkeltinntrykk av personer i fortellingen fra familiehistorien og gledet meg over hans entusiasme over fortellingen.

Engasjert støtte og viktige uformelle familiehistoriske informasjon har jeg hatt den glede å få i samtaler med Kjell Eggen, dagens eier av Fæby gård i Verdal, der Ebba levde sine siste år. Og, ikke minst gjelder dette læreren ved Stiftelsen Rostad, Vidar Berdal, som med stort, varmt personlig engasjement og interesse bærer svært mye kunnskap om Ebbas liv og endelikt i Nord-Trøndelag.

Så vel Berdal som Eggen har overmåte sjenerøst og oppofrende delt med meg et stort materiale fra egen erindring, anekdoter, lagrede avisutklipp, personlige brevsamlinger og delvis svært private familiehistoriske antegnelser. Gjennom Berdals aktive interesse over en årrekke og hans sjenerøsitet har jeg hatt tilgang til kopier fra viktige deler av cand.philol Oddvar Grønli's materiale om Richter og Ebba, som ligger forvart på Gunnerusbiblioteket i Trondheim.

En viktig del av bildene er samlet og stilt til rådighet av Vidar Berdal.

Fortalt av

O. Henrik Akeleye Braastad

Bjerke Gård i Fåberg, NO-2608 Lillehammer

Tel.: +47 61252933; cell.: +47 91180297; Fax: +47 61255986

P.O. Box 590, 2603 Lillehammer

www.bjerke-gaard.com ; iinnopol@online.no

Forfatteren inviterer gjerne til korrigerende og supplerende kommentarer til utkast V.

Artikkelen er forhåndsakseptert for trykking i bl.a. tidsskriftet "Historie", Bergen: Symbolon, vårt eldste populærvitenskapelige historiemagasin, tilknyttet UiB og Norsk Historisk Forening.

